

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE MESLEKİ ÖRGÜTLENME TUTUMUNUN BELİRLENMESİ

DETERMINED OF PROFESSIONAL ORGANIZATION ATTITUDE OF NURSING STUDENTS

Yrd. Doç. Dr. Afitap ÖZDELİKARA ,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu İç Hastalıkları Hemşireliği A.B.D./
Samsun,

afitapozdelikara@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Nuran MUMCU BOĞA,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D. /Samsun,

nurmum@mynet.com

Öğr. Gör. Dr. Seval AĞAÇDİKEN ALKAN,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Esasları A.B.D. /Samsun,

seval_mavice@hotmail.com

*Bu çalışma 22-26 Nisan 2015 tarihinde Kayseri’de düzenlenen 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Özet

Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin mesleki örgütlenmeye ilişkin tutumlarını belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırma evrenini Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümü 3. ve 4.sınıfta okuyan ve ‘Hemşirelikte Yönetim’ dersini alan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada Kasım 2014-Mayıs 2015 tarihlerinde okula devam eden ve çalışmaya katılmayı gönüllü kabul eden öğrenciler örnekleme alınmıştır. Araştırmada 137 form geçerli sayılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyo-demografik ve mesleki örgütlenmeyi sorgulayan 19 soruluk veri formu ile toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 21 istatistiksel paket programında ortalama, yüzdelik ve ki kare hesaplamaları ile yapılmıştır. Öğrencilerin %14 ünün hemşire olarak çalıştığı, %56.9 unun dernekler hakkında bilgisi olduğu, %78 inin dernekler hakkında bilgi almak istediği, %59.9 unun derneklerin görevleri hakkında bilgisi olmadığı saptanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin mesleki örgütlenmeye gerek duydukları, örgütlenmenin gerekliliğine inandıkları ancak dernek faaliyetlerini yeterli bulmadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Hemşirelik Öğrencileri, Hemşirelik Dernekleri, Mesleki Örgütlenme.

Abstract

This study was carried as descriptively to determine the attitudes of nursing professional organizing. Research population was consisted of 3. and 4. year Ondokuz Mayıs University nursing students who studied “Nursing Management” course.- students attending school in November 2014 and May 2015and who agreed to participate in volunteer work, have been sampled. Without going to the sampling in the study. Attending school and who agreed to participate in volunteer work, students have been sampled. 137 forms are valid in the study. Data of the

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

www.saysad.org

(ÖZDELİKARA,A/MUMCU BOĞA,N/AĞAÇDİKEN ALKAN,S)

study was gained by the form with 19 questions about the demographic data and Professional organizing. Data was analyzed by SPSS 21 statistical package program using average, percentages and chi-square calculations It was found that 59.9% of the participants was fourth year students. 14% of students worked as a nurse, 56.9% of the students had knowledge about the associations, 78 % of participants wanted to learn about associations, 59.9% had no knowledge about the mission of the associations'. As a result professional organizing is required and believed by participant students and they are stated that professional organization activity was not enough.

Key Words: Nursing Students, Nursing Societies, Professional Organization. .

GİRİŞ

Örgütlenme, kelime anlamı ile ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birliktelik, teşekkür oluşturma anlamına gelmektedir. Gerek ülke bazında, gerekse küresel anlamda örgütsüz bir yapılanma ile gerçekçi ve amaca yönelik hiçbir etkinlik sağlanamayacağı açıktır (Ataman, 2006). Bir meslek örgütünün en önemli işlevi meslek sahibini sosyal ve manevi olarak destekleyerek, bir profesyonel olarak rolünü gerçekleştirmesini sağlamaktır. Örgütlerin meslek ile ilgili işlevi ise mesleğe kabul edilecek personelin kalite standartlarının, eğitim ve öğrenim standartlarının, profesyonel uygulama standartlarının, mesleğin dayandığı bilgi birikimini geliştirmeye yönelik araştırma standartlarının, kısacası meslek standartların oluşturulmasını ve güçlendirilmesini sağlayarak yerine getirilmektedir. Bahsedilen standartların yükselmesi ise bir başka işlevin; mesleğin güvenilirliğinin ve saygınlığının yükseltilmesinin yerine getirilmesini sağlamakla mümkün olacaktır. Meslek örgütlerinin toplum için yerine getirdiği işlevi ise; meslek uygulayıcısı, meslek ve mesleğin sosyal çevresi (ilgili diğer meslekler, üniversiteler, yerel toplum, hükümet vb.) arasında köprü işlevi görüp, bireyleri belli bir amaç etrafında bir araya getirerek bir iletişim ve etkileşim ortamı kurmak ve böylece toplumsal bağların kurulmasına yardımcı olmaktır (Merton,1958).

Bir meslek ancak kendine özgü değerleri, mesleğe bağlı, meslek bilinci oluşmuş ve gelişimi için bütünleşmiş üyeleri olduğu sürece profesyonel kimlik kazanabilmektedir (Yavuzylmaz, Topbaş, Çan, Çan ve Özgür 2007; Tözün, Çulhancı ve Ünsal, 2008). Meslek örgütlerinin, hemşirelik mesleğinin ve felsefesinin doğru olarak kavranması, mesleki bilimsel bilgi birikiminin artırılması, sertifika programlarının düzenlenmesi, nitelikli araştırmaların yapılması, yeni gelişen uygulamalardan meslek üyelerinin haberdar edilmesi, hemşirelik uygulamalarının ilke ve kurallarının oluşturulması, bunların uygulamaya konulması, mesleğin kendi eğitimi ve denetiminin sağlanması, etik ve yasal düzenlemelerin yapılması gibi rolleri vardır (Mancino, 2005).

Ülkemiz hemşireliğinin meslekleşme sürecinde yol alabilmesi ve mesleki rollerini yerine getirebilmesi için mesleki ölçüt alanlarına ilişkin gelişmelerin sağlanması ve sürdürülmesinin yanı sıra hemşireliğin ideolojisinin üyeleri tarafından kabul edilmesi ve mesleki kimlik geliştirilmesi son derece önemlidir (Korkmaz ve Görgülü 2010). Türkiye’de hemşirelik alanında 23 adet genel ve özel dal hemşirelik derneği bulunduğu bilinmektedir (Ünsal, Yıldırım ve Aymelek 2010).

Bir çok hemşirenin herhangi bir mesleki örgüte üye olmadığı gerçeği hemşireliğin etkin bir güç oluşturmasını engellemektedir (Karadağ, 2002). Yapılan araştırmalarda meslek ölçütlerinden biri sayılan mesleki örgütlenmenin hemşirelik alanında oldukça yetersiz olduğu dikkati çekmektedir (Baykara, 2010). Özellikle mesleki alanda örgütlenme konusundaki bilgi yetersizliği, hemşirelerin bu alanda etkin olmasını ve bir bütünlük oluşturmasını engellemektedir (Merih ve Aslan 2012).

Örgütlenme sadece meslek yaşamı ile başlamamalı, öğrencilik yıllarından itibaren bilincine varılan ve üzerinde dikkatle durulması gereken önemli noktalardan biri olmalıdır. Mesleki bilinci artırılmasında ve mesleki örgütlenmenin güçlenmesinde öğrencilik döneminden itibaren örgütlenme duyarlılığının

arttırılması ve mesleki örgütlenmenin tanınması ciddi katkı sağlayacaktır. (Ünsal ve ark. 2010; Şayık 2012).

Sanılanın aksine mesleki örgütlenme düşüncesi meslek üyesi olduğunda değil, meslek adaylığı söz konusu olduğunda başlamalıdır. Bu nedenle hemşireler kadar hemşirelik öğrencilerinin de mesleki örgütlenme biçimi son derece önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve türü: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin mesleki örgütlenmeye ilişkin tutumlarını belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın örnekleme: Araştırmanın evrenini Kasım 2014-Mayıs 2015 tarihlerinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümü 3. ve 4. sınıfta okuyan ve 'Hemşirelikte Yönetim' dersini alan öğrenciler oluşturmuştur. Örneklemin oluşturulmasında ise herhangi bir örneklem yöntemine gidilmemiş, araştırmaya katılmayı gönüllü kabul eden 137 öğrenci alınmıştır.

Verilerin toplanması: Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanan sosyodemografik ve mesleki örgütlenmeyi sorgulayan 19 soruluk veri formu ile toplanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanmasında öğrencilerin sınıflarında grup halinde buldukları bir zamanda araştırma ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Formların doldurulması 10-20 dk arasında sürmüştür ve bu süre sonunda öğrencilerden formlar geri alınmıştır.

Araştırmanın etik yönü: Katılımcılara araştırmaya katılımın gönüllü olduğu vurgulanmış ve katılımcılardan sözlü, kurumdan yazılı izin alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi: Verilerin analizi SPSS 21 istatistik programında ortalama, yüzdelik ve ki kare hesaplamaları ile yapılmıştır.

Araştırmanın sınırlılığı: Çalışmanın yalnızca Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde yapılmış olması araştırmanın sınırlılığıdır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %81'inin kadın, %53.3'ünün 18-21 yaş grubunda, %59.9'unun dördüncü sınıf öğrencisi olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %14'ünün hemşire olarak çalıştığı ve %97'sinin herhangi bir örgütlenme çalışmasında bulunmadıkları belirlenmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin mesleki örgütlenme bilgisine ait verilerin dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre; öğrencilerin %88.3'ünün hemşirelikle ilgili bir derneğe üye olmadıkları, %56.9'unun hemşirelik dernekleri hakkında bilgi sahibi olduğu, %77.9'unun dernekler hakkında bilgi almak istedikleri, %59.9'unun hemşirelik derneklerinin görev ve sorumluluklarını bilmedikleri ve %77.4'ünün öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin buldukları sınıflara göre dernek üyeliğine ilişkin girişimlerine ait verilerin dağılımları Tablo 3'de gösterilmiştir. Hemşirelik dernekleri hakkında bilgiyi, eğitim gördükleri bölümden alanların %53.1'ini, dernek faaliyetlerinden bilgi alanların %92.9'unu ve sağlık çalışanları aracılığı ile bilgi alanların %93.3'ünü dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin sınıf değişkeni ile dernek faaliyetleri ve sağlık çalışanlarından bilgi edinme durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). Mesleki gelişmeleri sosyal medyadan takip edenlerin %51.4'ünü, dergi ve gazete aracılığı ile takip edenlerin %89.7'sini, televizyon aracılığı ile takip edenlerin %89.5'ini ve mesleki

gelişmeleri okul aracılığı ile takip edenlerin %87.2'sini dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin sınıf değişkeni ile mesleki gelişmeleri takip etme araçları (sosyal medya, dergi ve gazete, televizyon, okul) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

Sosyodemografik Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	111	81
Erkek	26	19
Yaş		
18-21	73	53.3
22-25	64	46.7
Sınıf		
Üçüncü sınıf	55	40.1
Dördüncü sınıf	82	59.9
Hemşire olarak çalışma durumu		
Evet	19	14
Hayır	118	86
Hemşirelikle ilgili herhangi bir örgütlenme çalışmasında bulunma durumu		
Evet	4	3
Hayır	133	97

Tablo 2. Öğrencilerin Mesleki Örgütlenme Bilgisine Ait Verilerin Dağılımı

Mesleki örgütlenme bilgisine ait veriler	N	%
Hemşirelikle ilgili bir derneğe üyelik durumu		
Evet	16	11.7
Hayır	121	88.3
Hemşirelik dernekleri hakkında bilgi sahibi olma durumu		
Evet	78	56.9
Hayır	69	43.1
Hemşirelik dernekleri hakkında bilgi almayı isteme durumu		
Evet	107	77.9
Hayır	30	22.1
Hemşirelik derneklerinin görev ve sorumluluklarını bilme durumu		

Evet		
Hayır	55	40.1
	82	59.9
Öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekliliğini düşünme durumu		
Evet		
Hayır	106	77.4
	31	22.6

Tablo 3’de öğrencilerin hemşirelik derneklerine üye olmayı isteme durumlarına ilişkin veriler görülmektedir. Buna göre; hemşirelik derneklerine mesleki haklarının korunması için üye olmak isteyenlerinin %52.5’ini üçüncü sınıf öğrencileri oluşturmuş ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$). Hemşirelik derneklerine meslektaşları ile birlik olabilmek için üye olmak isteyenlerin %63.6’sını, mesleki gelişmelerden haberdar olmak için üye olmak isteyenlerin %55.8’ini ve mesleki gelişimine katkı sağlamak amacıyla üye olmak isteyenlerin %55.1’ini dördüncü sınıf öğrencileri oluştururken, hemşirelik derneklerine üye olmak istemeyenlerin %90.9’unu da dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur ($p>0.05$).

Hemşirelik derneklerine üye olmaya engel durumlar incelendiğinde; nereden üye olacağını bilmeyenlerin %53.8’ini, dernek aidatları yüksek olduğu için üye olamayanların %87.5’ini, kişisel bir getirisi olmadığını düşünenlerin %94.7’sini, dernek çalışmalarının gereksiz olduğunu düşündüğü için üye olmayanların %92.3’ünü dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Sınıf değişkeni ile dernek aidatlarının yüksek olması nedeniyle ve kişisel bir getirisi olmadığı düşüncesi nedeniyle üye olmama durumu arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$) (Tablo 3).

Öğrencilerin hemşirelikte mevcut mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin yer aldığı veriler Tablo 4’de verilmiştir. ‘Hemşirelik mesleği ile ilgili örgütlenme çalışmaları yeterlidir’ görüşü sorulduğunda öğrencilerin %30.7’si kararsız olduklarını bildirirken, %48.9’u ‘Hemşirelik mesleği ile ilgili faaliyetleri yeterli bulmuyorum’ görüşüne tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %48.9’u mesleki örgütlerin hemşireliğe katkısı vardır görüşüne tamamen katılmış, %35.8’i derneklerin hemşireliğin mesleki ve özlük hakkını korumada yeterli olmadığı görüşüne tamamen katılmıştır. Öğrencilerin %34.3’ü meslekle ilgili her türlü yardım ve desteği derneklerden alabileceğimi düşünüyorum görüşüne biraz katılmış, %32.1’i ise kararsız olduklarını bildirmişlerdir (Tablo 4).

Tablo3. Öğrencilerin sınıflarına göre mesleki gelişim ve örgütlenmeye ilişkin verilerinin dağılımı

Mesleki Örgütlenme Bilgisine ait Özellikler*	3. sınıf		4. sınıf		X ² ve p değeri
	N	%	N	%	
Hemşirelik dernekleri hakkında bilgilendirme kaynağı(n:110)					
Eğitim alınan bölüm	38	46.9	43	53.1	X ² :0.198 p=0.656
Dernek faaliyetleri*	1	7.1	13	92.9	-
Sağlık Çalışanları*	1	6.7	14	93.3	-

Mesleki gelişmeleri takip etme aracı (n:233)

Sosyal Medya	53	48.6	56	51.4	X ² :15.952 p=0.000
Dergi ve Gazete*	4	10.3	35	89.7	-
Televizyon*	4	10.5	34	89.5	-
Okul	6	12.8	41	87.2	X ² :22.321 p=0.000

Hemşirelik derneklerine üye olmayı isteme nedeni (n:333)

Hakların korunması	53	52.5	48	47.5	X ² :24.315 p=0.000
Meslektaşlar ile birlik olabilmek	24	36.4	42	63.6	X ² :0.758 p=0.384
Mesleki gelişmelerden haberdar olabilmek	34	44.2	43	55.8	X ² :1.176 p=0.287
Mesleğin gelişimine katkı	35	44.9	43	55.1	X ² :1.683 p=0.194
Hemşirelik derneklerine üye olmak istemiyorum*	1	9.1	10	90.9	-

Hemşirelik derneklerine üye olmaya engel durumu (n:144)

Nereden üye olacağını bilememe	37	46.3	43	53.8	X ² :2.981 p=0.084
Dernek aidatlarının yüksek olması**	4	12.5	28	87.5	-
Kişisel bir getirisinin olmadığı düşüncesi*	1	5.3	18	94.7	-
Dernek çalışmalarının gereksiz olduğu düşüncesi*	1	7.7	12	92.3	-

* Gözlem sayısı 5'den küçük olan gözeler için Kikare test sonucu verilemez (Güngör ve Bulut, 2008).

Tablo 4. Öğrencilerin Hemşirelikte Mevcut Mesleki Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

Sorular	Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Hemşirelik mesleği ile ilgili örgütlenme çalışmaları yeterlidir	%27	%30.7	%22.6	%19.7
2. Hemşirelik mesleği ile ilgili faaliyetleri yeterli bulmuyorum	%5.1	%15.3	%30.7	%48.9
3. Mesleki örgütlerin hemşirelik mesleğine katkısı vardır.	%2.2	%16.1	%32.8	%48.9
4. Dernekler hemşirelerin Mesleki ve özlük haklarını korumada yeterli değildir.	%9.5	%24.8	%29.9	%35.8
5. Mesleğimle ilgili her türlü bilgi ve yardımı derneklerden alabileceğimi düşünüyorum.	%10.2	%32.1	%34.3	%23.4

TARTIŞMA

Örgütler güçlerini meslek üyelerinden almaktadırlar. Günümüzde ulusal ve uluslar arası düzeyde çalışmalar yapan pek çok hemşirelik örgütü bulunmaktadır. Örgütlü hemşirelik bağımsızlığı ve otonomiye geliştirir. Hemşireliğin kendi eğitimi ve uygulaması üzerinde söz sahibi olması anlamına gelen ‘ Hemşirelik otonomisi’ ancak örgütlenmiş hemşireliğin gücünü arttırmakla mümkün olacaktır (Karadağ, 2002). Günümüzde sadece hemşireler için değil, hemşirelik öğrencilerinin de örgütlenmesine zemin hazırlayan dernek ve komisyonlar mevcuttur.

Araştırmamız öğrencilerin mesleki örgütlenme tutumunu ortaya koyabilmek amacıyla ilgili literatür ile tartışılmıştır. Buna göre; öğrencilerin %88.3’ünün hemşirelikle ilgili bir derneğe üye olmadıkları, %56.9’unun hemşirelik dernekleri hakkında bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada öğrencilerin %56.1’inin hemşirelik derneklerinden haberdar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Küçüköğlü, Çelebioğlu, Miroğlu, Çağlar ve Bağcı 2014).

Kiper ve Koştu’nun çalışmasında öğrencilerin %15.1’i örgütler hakkında bilgi sahibi olduğunu bildirirken, %67.9’u kısmen bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir (Kiper ve Koştu, 2006).

Bir başka çalışmada öğrencilerin sadece %15.6’sının dernekler hakkında daha önceden bilgi aldığı bildirilmiştir (Ünsal ve ark. 2010). Göğüş ve arkadaşlarının çalışmasında ise hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin %18’inin, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise %41’inin hemşirelik örgütleri hakkında bilgi sahibi olduğu belirtilmiştir (Göğüş ve ark. 2015). Literatürde farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıkların çalışılan örneklem grubu ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Bizim çalışmamızda öğrencilerin üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim görüyor olmaları ve ‘Hemşirelikte Yönetim’ dersini dolayısıyla da hemşirelik alanında örgütlenme ve örgütlenmeye ilişkin bilgileri almış olmalarının çalışmamızdaki hemşirelik dernekleri hakkında bilgi sahibi olan yüzdeliği arttırdığı düşünülmüştür.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %77.9’u hemşirelik dernekleri hakkında bilgi almak istediklerini, %59.9’u hemşirelik derneklerinin görev ve sorumluluklarını bilmediklerini ve %77.4’ü öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekli olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bizim çalışmamıza benzer

bir şekilde Küçüköğlü ve arkadaşları da çalışmalarında öğrencilerin %76.7'sinin derneklerin görev ve sorumluluklarını bilmediklerini, %79.6'sının derneklerle ilgili bilgi almak istediklerinin bildirmiştir (Küçüköğlü ve ark. 2014). Bir başka çalışmada da öğrencilerin tamamının dernekler hakkında bilgi almayı istedikleri belirtilmiştir (Ünsal ve ark. 2010). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %90.6'sı örgütlenmenin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir (Kiper ve Koştu 2010). Ne yazık ki meslek örgütlerine üye olma ve örgütsel hareket hemşireliğin zayıf olduğu noktalardan biridir (Karadağ, 2002). Hemşirelerin yalnızca %23.8'inin bir mesleki derneğe üye olduğunu bildiren araştırmalar mevcuttur (Korkmaz ve Görgülü 2010). Hayta ve arkadaşları hemşirelerin %75.4'ünün mesleki bir örgüte üye olmadığı ve %66.7'sinin de hiçbir örgüte üye olmayı düşünmediğini saptanmıştır (Hayta ve ark. 2009). Bir diğer çalışmada ebe ve hemşirelerin örgüt katılım oranı %37.3 olarak bildirilmiştir (Merih ve Aslan 2012). Dördüncü sınıf öğrencilerinin sadece %70'nin mesleki bir örgüte üye olmayı düşündükleri bildirilmiştir (Köse Ünal ve Ağçay 2015). Sert ve Çelik'in çalışmasında hemşire ve öğrencilerin; %90.7'sinin örgütlenmeyi gerekli gördüğü halde %80.7'sinin hiçbir derneğe üye olmadığı ve %52.9'unun herhangi bir dernek ismini bilmediği bildirilmiştir (Sert ve Çelik 2015). Korkut'un hemşirelerin mesleki derneklere ilişkin bilgi düzeylerini irdelediği çalışmasında hemşireler mesleki derneklere ilişkin soruları sınırı geçecek (%51.69) düzeyde bilmişlerdir (Korkut, 2005). Mesleki bilincin gelişmesinde mesleki örgütlenmenin sağlanması son derece önemlidir. Sert ve Çelik'in çalışmasında hemşire ve öğrencilerin %61.4'ü örgütlerin iyi tanıtılması ve meslek üyeleri arasında iletişim şeklinin kolaylaştırılmasının mesleki örgütlenme ve bilinci artırma konusunda önemli olacağını ifade etmişlerdir (Sert ve Çelik 2015). Öğrencilerin mesleki örgütlenme bilinci ile mezun olabilmeleri için, meslek sahibi olunduktan sonra değil, meslek adaylığı söz konusu olduğunda da mesleki örgütlenme başlamalıdır. Yapılan araştırmalar iş doyumunun mesleki örgüt katılımı olanlarda daha yüksek olduğunu göstermektedir (Merih ve Aslan 2012). Fakülte bünyesinde bu yıl başlatılan mesleki örgütlenme çalışmaları, öğrenci bazında mesleki dernek temsilciliğinin oluşturulması ve faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin öğrencilerin mesleki dernekler hakkında bilgi almayı isteme ve öğrencilikte örgütlenmenin gerekli olduğunu düşünme oranlarının yüksek bulunmasına neden olduğu düşünülmüştür.

Öğrencilerin sınıflarına göre dernek üyeliğine ilişkin girişimlerine ait verilerinin dağılımı Tablo 3'de verilmiştir. Buna göre hemşirelik dördüncü sınıfta okuyan öğrenciler dernek hakkındaki bilgileri, eğitim alınan bölüm aracılığı, dernek faaliyetleri aracılığı ile ve sağlık çalışanları aracılığı ile edinen çoğunluğu oluşturmuşlardır. Küçüköğlü ve arkadaşlarının çalışmasında dernekler hakkında bilgisi olan öğrencilerin çoğunluğunun bilgiyi okudukları bölümden aldıkları bildirilmiştir (Küçüköğlü ve ark. 2014). Gökğöz ve Karadağ'ın çalışmasında öğrencilerin %39.5'inin dernekler hakkındaki bilgiyi kitap ve dergilerden edindiğini belirtilmiştir (Gökğöz ve Karadağ 2015). Ünsal ve arkadaşlarının çalışmasında ise öğrencilerin çoğunluğu dernek hakkındaki bilgileri öğretim elemanlarından aldıklarını bildirmişlerdir (Ünsal ve ark. 2010). Kiper ve Koştu ise öğrencilerin %77.3'ünün bilgiyi konferans, seminer ve panellerden aldığını bildirmiştir (Kiper ve Koştu 2010). Mesleki gelişmeleri takip etme aracı olarak sosyal medya, dergi ve gazete, televizyon ve okul kaynaklarını kullanan öğrencilerin büyük kesimini de dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Mesleki gelişmeleri takip etme araçları ile sınıf değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.01$). Yapılan bir çalışmada hemşirelerin mesleki gelişmelerini ilk olarak hizmet içi eğitimlerden, ikincil olarak ise dergi, kitap ve internetten takip ettikleri bildirilmiştir (Kanber ve Gürlek 2014). Gözüm ve arkadaşları ise araştırmalarında hemşirelerin mesleki dergilerin daha çok takip edilebilmesi için tanıtımının yapılması ve kolay ulaşılabilir olmasının gerektiğini ifade ettiklerini bildirmiştir (Gözüm, Ünsal, Demirci, Birel ve Çamuşoğlu 2010). Görüldüğü gibi literatürde dernekler hakkındaki bilgi kaynakları ve mesleki gelişim takip araçlarının birbirinden farklı olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle dördüncü sınıf öğrencilerinin yüksek olan ortalamaları bu sınıf öğrencilerinin dernekler hakkında bilgi ve mesleki gelişimi takip adına

daha çok arayış içinde oldukları biçiminde düşünülebilir. Ayrıca dördüncü sınıf öğrencilerinin intörlük uygulaması nedeniyle hastane ortamında daha uzun süre uygulamada bulunuyor olmaları, sağlık çalışanları ile daha çok etkileşimde bulunmaları, hastane içerisinde yürütülen dernek faaliyetlerini daha yakından takip etme olanaklarına sahip olmaları gibi etkenlerin öğrencilerin dernekler hakkındaki bilgi edinme kaynaklarını etkileyebileceği düşünülmüştür.

Son yıllarda özellikle sosyal medyanın sağlık alanına nüfuz etmesi mesleki gelişim takip etme araçlarının da rotasını değiştirmiştir. (Barry ve Hardiker 2012). ABD’de 43 eyalette 410 hemşire ile yapılan araştırmada hemşirelerin %93,41’inin sosyal medyayı aktif olarak kullandığı ve İnternet’te sağlık ile ilgili bir bilgiyi aradıklarını bildirilmiştir (Kung ve Oh 2014).

Ülkemizde yapılan 421 hemşireyi kapsayan bir çalışma, İnternet kullanan hemşirelerin oranının %78,9 olduğunu ve %70,2’sinin mesleki konularla ilgili olarak İnternet’i kullandığı bildirilmiştir (Kaya ve ark. 2008).

Dördüncü sınıf öğrencilerinin mezuniyete, dolayısıyla meslek adayı olmaktan çıkıp meslek üyesi olmalarına daha az zaman kalmasının ve yeni mezun hemşirelere yönelik bilgi ve becerinin kullanımı konusunda yaşadıkları kaygının dördüncü sınıf öğrencilerini daha çok mesleki gelişimi takip etmeye ittiği ve dolayısıyla mesleki gelişimi takip etme araçlarının bu grupta daha sıklıkla kullanıldığı söylenebilir.

Öğrencilerin hemşirelik derneklerine üye olmayı isteme durumları tablo 3’de gösterilmiştir. Buna göre; haklarının korunması için derneğe üye olmak isteyenlerin %52,5’ini üçüncü sınıf öğrencileri oluştururken, meslektaşlar ile birlik olmak, mesleki gelişmelerden haberdar olmak, mesleki gelişime katkı sağlamak için üye olmak isteyenlerle, derneğe üye olmak istemeyenlerin çoğunluğunu dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Sınıf değişkeni ile hakların korunması nedeniyle üye olmayı isteme durumu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada derneklerin hemşirelik mesleğine katkısı sorulmuş öğrenciler birinci sırada profesyonelleşmeyi sağladığını ikinci sırada ise hakların korunması noktasında yarar sağladığını bildirmişlerdir (Küçüköğlü ve ark. 2014). Yine hemşireler ile yapılan bir başka çalışmada hemşirelerin derneklerden beklentileri sorulmuş ve hemşireler ilk sırada haklarının korunmasını beklediklerini ifade etmişlerdir (Gözüm ve ark. 2010). Bir diğer çalışmada hemşirelik öğrencileri ilk sırada haklarını korumak için mesleki örgütlenmenin gerekli olduğunu vurgulamışlardır (Karadaş ve Gökgöz 2015). Kavaslar ve arkadaşlarının çalışmasında da Öğrenciler “Örgütlenme çalışanların haklarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlar” görüşüne %97 oranında katılım göstermişlerdir (Kavaslar, Akdeniz, Kara, Aygin ve Sert 2015). Literatürde de benzer bir şekilde öğrencilerin en çok haklarının korunması için derneğe üye olmak istedikleri görülmektedir. Bizim çalışmamızda bu oranın üçüncü sınıf öğrencilerinde daha fazla saptanmış olması, üçüncü sınıf öğrencilerinin müfredat programında yer alan Hemşirelikte Yönetim dersi bilgilerinin çok yeni olması ile ilişkilendirilmiştir. Hemşirelikte yönetim dersi müfredatı içerisinde dernekler, derneklerden beklentilere ilişkin konular anlatılmakta dolayısıyla hakların korunması adına derneklerin rollerinden bahsedilmektedir. Üçüncü sınıf öğrencilerinde bu bilgilerin henüz çok taze ve güncel olmasının sonucu bu yönde etkilediği düşünülmüştür.

Öğrencilerin hemşirelik derneklerine üye olamaya engel durumlara yönelik veri dağılımlarına baktığımızda dördüncü sınıf öğrencilerinin nereden üye olacağını bilememe, dernek aidatlarının yüksek olması, kişisel bir getirisinin olmadığı düşüncesi ve dernek çalışmalarının gereksiz olduğu düşüncesi nedeniyle üye olmayan çoğunluğu oluşturdukları belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin %67,3’ünün zamanları olmadığı için örgütlere üye olmadıkları belirtilmiştir (Göğüş ve ark. 2015). 357 hemşirelik öğrencisi ile yapılan bir diğer çalışmada öğrencilerin %49,6’sının bilgi eksikliği nedeniyle üye olmadıkları belirlenmiştir (Gökgöz ve Karadaş

2015). Pediatri hemşirelerinin katıldığı bir araştırmada hemşireler ilk sırada dernek faaliyetlerini bilmedikleri için derneğe üye olmadıklarını ifade etmişlerdir (Şayık, 2012). Hemşirelerle yapılan bir diğer çalışmada hemşirelerin %38.8'i dernekleri tanımadıkları ve faaliyetlerini bilmedikleri için üye olmadıklarını belirtmişlerdir (Gözüm ve ark. 2010). Literatüre bakıldığında öğrencilerin hemşirelik derneklerine üye olmaları önündeki engeller farklı farklıdır. Kavaslar ve arkadaşlarının çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin %98'i Hemşirelerin iyi örgütlenmesi hemşirelik uygulamalarını geliştirilmesini, yeniliklerin takip edilmesini ve bilgilerin yaygınlaştırılmasını sağlar ifadesine katıldıklarını belirtmişlerdir (Kavaslar ve ark.2015). Bu sonuçlar; her ne sebeple olursa olsun öğrencilerin örgütlenme konusuna yeterince önem vermediklerini düşündürmüştür (Ünsal ve ark. 2010). Bizim araştırmamızda dernek aidatlarının yüksek olması, kişisel bir getirisinin olmadığı düşüncesi ile sınıf değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ve ortalamaların dördüncü sınıfta yüksek olduğu belirlenmiştir. Koç ve arkadaşları kaleme aldıkları makalesinde Y kuşağı olarak tanımladığı yeni mezun adayların yenilikçi, çeşitliliğe odaklı, ekip arkadaşlarına bağlı olduğundan bahsetmektedir. Y kuşağı bilgi ve becerilerini taze tutmak, kendini geliştirmek ve yaşamda yeni fırsatlara açık olmak ister. Y kuşağı teknoloji çağında yetişmiş olmanın getirdiği sosyal alışkanlıklar ile mali kazanca önem veren, ılımlı ve yenilikçi bir yapı oluşturma eğilimindedir (Yüksekbilgili 2013; Koç, Bardak ve Yılmaz 2014). Bu nedenle mezuniyet aşamasında olan dördüncü sınıf öğrencileri için kişisel donanım/kazanım elde etmek ve ekonomik durumda stabil hali korumak oldukça önemlidir. Bizim çalışmamızda dördüncü sınıf öğrencilerinin dernek aidatlarının yüksek olması ve kişisel bir getirisinin olmadığını düşünmesi nedeniyle derneklere üye olmaması bu durum ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin hemşirelikte mevcut mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşleri tablo 4'de verilmiştir. Buna göre; Öğrencilerin çoğunluğunun hemşirelik mesleği ile ilgili örgütlenme çalışmalarının yeterliliği konusunda kararsız olduğu, derneklerin hemşirelerin özlük haklarını korumada yeterli olmadığı görüşüne tamamen katıldıkları, mesleğimle ilgili her türlü yardımı dernekten alabileceğimi düşünüyorum görüşüne biraz katıldıkları ve hemşirelik mesleği ile ilgili faaliyetleri yeterli bulmuyorum görüşüne tamamen katıldıkları belirlenmiştir. Buna karşın; öğrencilerin %48.9'u mesleki örgütlerin hemşirelik mesleğine katkısı vardır görüşüne tamamen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin %82'sinin örgütlerin mesleğe faydalı olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Öğrencilerin %61'i meslek örgütlerinin meslek üyelerini bir çatı altında topladığını belirtmiştir (Göğüş ve ark. 2015). Hemşire ve hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada katılımcıların %43.3'ü mesleki bilinç oluşturmama nedeni olarak mesleğin getirmiş olduğu olumsuzlukları dile getirmiştir. Mesleki örgütlenme ve bilinci artırmaya yönelik öneriler arasından katılımcıların; %62.9'u çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini, %61.4'ü ise örgütlerin iyi tanıtılması ve meslek üyeleri arasında iletişim şeklinin kolaylaştırılması görüşünü belirttiği saptanmıştır (Sert ve Çelik, 2015). Hemşirelerle yapılan bir çalışmada mesleki örgütlenmenin neden yeterince oluşturulamadığı sorulduğunda hemşireler ilk sırada mesleki bilinç-bağlılığın yeterince oluşturulamamasını sebep olarak göstermişler, mesleki bilincin yeterince oluşturulamama nedeni sorulduğunda ise ilk olarak mesleğin getirdiği zorluklar, ikincil olarak ta mesleki eğitimlerde hakların-ödevlerin, meslek felsefesinin, kavramlarının yeterince vurgulanmaması olduğunu belirtmişlerdir (Merih ve Aslan 2012). Aynı çalışmada mesleki bilinç ve örgütlenmenin artırılmasını sağlayacak en önemli önerilerinin de örgütlerin tanıtımının iyi yapılması ve iletişim şeklinin kolaylaştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Literatürdeki diğer çalışmalarında bizim çalışmamıza paralel sonuçlar göstermektedir. Mesleki derneklerin mesleğe olan katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak meslek üyelerinin ya da meslek adaylarının derneklerin katkısını daha somut biçimde görmeye ihtiyaçları vardır. Bu nedenle derneklerin tanıtımının yapılmasının yanı sıra dernek faaliyet ve çalışmalarının daha yaygın bir şekilde duyurulması, meslek üyelerinin ve adaylarının zaman zaman içinde

bulunabileceği zor durumlar karşısında mesleki derneklerin gücünü yanında hissetmeye ihtiyaçları vardır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamız geneline bakıldığında; hemşirelik öğrencilerinin istendik düzeyde örgütlenme bilincinde olmadıkları, meslek adaylığı süresince bağlı olabilecekleri derneklere dair bilgilerinin sınırlı olduğu ancak bilgilenmeye dair açık oldukları ve örgütlenmenin gerekliliğine inandıkları belirlenmiştir. Özellikle dördüncü sınıf öğrencilerinin meslek üyeliğinin yaklaşması nedeniyle daha çok örgütlenme ve mesleki gelişimi takip etme arayışı içinde oldukları ancak bu grubunda bazı engeller nedeniyle cesaretlendirilmeleri gerektiği saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda; öğrencilerin hemşirelik eğitim müfredatı içerisinde ilgili ders ve konularda mesleki dernekler, mesleki derneklerin rol ve işlevleri konusunda daha detaylı bilgi verilmesi, derneklerin amaç ve faaliyet alanlarının ifade edilmesi ve üyeliğe giden yolda izlenmesi gereken yol haritasının belirtilmesi eğitim alanındaki meslektaşlarımız için önerebileceğimiz noktalar arasındadır.

Uzun vadede hemşirelerin mesleki örgütlenmesini sağlamak için ise; hemşirelerin göreve başlamadan önce resmi prosedürü tamamlamaları için Türk Hemşireler Derneği'ne üyelik şartının aranması gerekliliğine inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

Ataman, P. (2006). Mesleki örgütlenme. Türkiye 9. Gıda Kongresi, 24-26 Mayıs, Bolu.

Baykara, Z.G. (2010). Hemşirelik Bakımında Hemşirenin Mesleki Özerkliğinin Değerlendirilmesi: Niteliksel Bir Çalışma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Göğüş, F., Özgen, H.N., Özbek, B. (2015). Ankara Üniversitesi Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Örgütlenme Bilincinin Değerlendirilmesi. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, 22-26 Nisan, Kayseri.

Gözüm, S., Ünsal, A., Demirci, P., Birel Ş., Çamuşoğlu S. (2000) Hemşirelerin mesleki örgütler ve dergilere ilişkin görüşleri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 3(2):19-28.

Güngör, M., Bulut, Y. (2008). Ki-Kare Testi Üzerine. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 1:84-89.

Hayta, G., Kıvrak, A., Baybek, H. (2009). Hemşirelerin mesleki örgütlenme konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi. 8. Ulusal ve Uluslar Arası Katılımlı Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Özet Kitabı, 4-6 Haziran, Ankara. (sf.71).

Karadağ, A. (2002). Meslek olarak hemşirelik. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5(2): 55-62.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 2 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2016 ISSN -2149-6161

Gökgöz, G., Karadaş, A. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Örgütlenme Konusundaki Görüşleri. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Özet Bildiri Kitabı, 22-24 Nisan, Kayseri. (sf.287) .

Kanber, N.A., Gürlek, Ö. (2014). Hemşirelerin uygulanan hizmet içi eğitim programından beklentileri ve bu program ile ilgili düşünceleri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 14(3): 52-28.

Kaya, N., Aştı, T., Kaya, H., Kaçar, G.Y. (2008). Hemşirelerin bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 16(62):83-89.

Kiper, S., Koştu, N. (2010) .Denizli sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin mesleki örgütlenme konusundaki görüşleri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 5(14):1-14.

Koç, S., Bardak, A., ve Yılmaz, K. (2014). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iş yerinden beklentilerinin belirlenmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 11 (3): 43-50.

Korkmaz, F., Görgülü, S. (2010). Hemşirelerin, meslek ölçütleri bağlamında hemşireliğe ilişkin görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 1-17.

Korkut, H. (2005). Hemşirelerin mesleki dernekleri ve dernekler kanununa ilişkin bilgileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Ünal, A.K., Ağçay, B.Ç. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin kariyer algıları ve beklentilerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Özet Bildiri Kitabı, 22-24 Nisan, Kayseri.(sf.2).

Köse Ünal A, Ağçay, B.Ç. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin kariyer algıları ve beklentilerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Özet Bildiri Kitabı, 22-24 Nisan, Kayseri.(sf.2).

Kung, Y.M, Oh, S. (2014). Characteristics of Nurses Who Use Social Media. Computers Informatics,Nursing, 32(2): 64-72.

Küçükkoğlu, S., Çelebioğlu, A., Miroğlu, A., Çağlar, G., Bağcı N. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin mesleki dernekler hakkındaki farkındalıklarının belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Dergisi, 3(1):9-14.

Mancino, D.J. (2005). Professional associations. Professional Nursing: Concepts&Challenges. 4th Ed. Elsevier Saunders. USA.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

www.saysad.org

(ÖZDELİKARA,A/MUMCU BOĞA,N/AĞAÇDİKEN ALKAN,S)

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 2 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2016 ISSN -2149-6161

Merih, D.Y., Aslan, H. (2012). Hemşire ve ebelerin mesleki biliç -örgütlenmeye yönelik görüşlerinin ve iş doyumlarının belirlenmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 9(3): 40-46.

Merton, R.K. (1958). The Functions of the Professional Association . The American Journal of Nursing, 58(1); 50-54.

Kavaslar, İ., Akdeniz, C., Kara, B., Aygin, D., Sert, H. (2015). Türkiye'deki hemşirelik öğrencilerinin mesleki örgütlenme konusundaki bilgi, görüş ve düşünceleri. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, 22-24 Nisan, Kayseri. (sf.386). Alfabetik Sıralama

Sert A., Çelik Y. (2015). Hemşire ve hemşirelik öğrencilerinin mesleki bilinç ve örgütlenme hakkında bilgi düzeylerinin belirlenmesi. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Özet Bildiri Kitabı, 22-24 Nisan, Kayseri. (sf.105).

Şayık, D. (2012). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin mesleki dernekler hakkında bilgilendirilmelerinin, örgüte üye olma durumlarına etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tözün, M., Çulhancı, A., Ünsal, A. (2008). Aile hekimliği sisteminde birinci basamak sağlık kurumlarında çalışan hekimlerin iş doyumunu. TAF Preventive Medicine Bulletin, 7(5): 377-384.

Ünsal, A., Yıldırım, T., Aymelek, N. (2010). Öğrencilere verilen eğitimin hemşirelik derneklerine ilişkin bilgi düzeylerine etkisi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 3(2): 25-34.

Yavuzylmaz, A., Topbaş, M., Çan, E., Çan, G., Özgür, Ş. (2007). Trabzon il merkezindeki sağlık ocakları çalışanlarında tükenmişlik sendromu ile iş doyumunu düzeyleri ve ilişkili faktörler. Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(1): 50.

Yüksekbilgili, Z. (2013). Türk tipi y kuşağı. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 45(12): 342-353.